

TÖREDÉKEK A NEVELÉS VILÁGÁBÓL.

Első közlés.

Éltünk csónak, szív az evedző, ész a kormányos. Mindkettő lényegére nézve ugyanaz mindenkiben: de minőségét 's kifejelettségét tekintve, úgy különbözik, mint egyik ember a másiktól. A szív adatokat nyújt az ész munkálódására; 's minél tisztább nemesebb a szív, annál tisztább 's nemesbé műveli az elmét. Ha a szív tökéletes jóságú volna, úgy sohasem hibáznánk, 's éltünk akkor is csónak volna, hol azonban a kormányos az evedző tisztét is végrehajtaná.

Meg kell különböztetnünk a szép szívet a jó szívtől. A jó szív, a szív' tökélyének általános megnevezése, miből több rendűek következnek, mellyek' egyike a szép szív. A jót hasonlíthatjuk egy pompás épülethez, mely derű 's borúkor, viszás és kedvező időben erősen áll, daczolva az idő mostohaságának; a szép szív azonban lehet olly pompás épület szinte, mellynek azonban inkább alakja 's külszíne mint belső lényege van. Korunkban e' kettőt nehéz megismerni, mivel a vizsgáló többnyire a külsőtül csábítatik el.

Minden jó már magában szép, — azonban nem minden szép jó. Szépnek nevezük azon gyönyörködtető tárgyat, mellynek látásánál a szem fölfogása csupán önkényleg a szívre tesz hatást; ellenben azon belső valódi szépség, mely egyedül bír állandó 's mindenkire egyiránt ható erővel, jöllehet szép, mégis jönak neveztetik. A szépség szívünkre, a jóság vagy a valódi szépség, nagyság, elménkre hat. 'S innét a szív sokkal inkább ki van téve a roulásnak, mint az elme, miután a szívet minden érheti a külsőség' felfogója levén — az elmét azonban csakjmély dolgok illethetik közvetlen. Innét a szerelem szívbem uralkodik.

Ha a szív jó: az elmével egyesülhet, 's ekkor a szív' minden érzetei az elmébe is átmehetnek. Így lehet a szerelem az elme tulajdona is.

A szerelem szív' tulajdona, midőn az külső szépségtől ingereltetvén, érzékei azon személy' birására hevítik, mellynek látásánál szemei gyönyörködtek; az elméé, midőn az valakiben szép lelket, elmét, szóval valódi szépséget talál fel; — 's az illy szerelem ösztönileg nem nyugtalanító, hanem a legtisztább érzet, mely a szív' hurjait is szelid összehangzásban tartja.

A szív' művelése legyen mindig a nevelő első kötelessége, mert ez által az elmét is műveljük. Ha a szív rossz, lehetlen hogy az elme jó dolgokkal foglalatoskodjék, — 's ellenkezőkép' a művelt szív' adatai az elmére olly hatással bírnak, mellyek annak köszörüldését eszközlik. A szív' művelése legyen a főirány, mellyet a nevelő növendéke képezésénél magának kitűzjön. Ez legyen alapja, mely végre a növendéket boldoggá 's a viharok ellen erőssé tege; hol ez elhibáztatik vagy mellőztetik, ott hibás bel éretik el. — Két ellenkező fő hibát látunk korunkban, mellyek a növendéket, az ifjut 's a férfit környezik: — az egyik miszerint a szív épen nem műveltetik, — a másik a hibás eszközökből ered, 's az ugynevezett álműveltség', érzélgés' 's ábrándozás' szülője.

A' szív' képezésének elhanyagolását leginkább ott leljük, hol a' gyermeknek annyi ideje sem marad, melyben gondolhatna arra, hogy elméjén kül szíve is van. Alig serdülő éveiben elméje olly tárgyakkal foglalatokodtatik, mellyek csupán az elmére bírnak hatással, 's ni mellett a' szív észrevehetlen mellék 's szótlan szerepet vesz magára, 's gyakran egész utósó pihégeséig hallgat. Innét a' hideg, minden szépet, dicsőt, fenlengőt kijátszó ifju; innét a' baza iránt mitsem érző kebel 'stb. Itt az esetekeket az elme fogja fel 's önhaszna szerint főzi ki tervét; — honnét a' legalábbvaló politika, önhaszon keresés 's becsületérzés nélküliség. — Sokszor hallottam ifjut, ki némelly halhatlan férfiak' önfeláldozásukon nevetett vagy megindulás nélkül maradt; mást ismét, ki szomorujátékot, bárnilyen legyen is — nem nézheti meg; mert ott nem lehet, úgymond, nevetni! — Inkább szeressük a' csintalan 's néha lelkesedésében kicsapongó gyermeket vagy ifjut, mert ezekben van élet — 's hevőket a' gondolkodás ideje mérsékli 's szebb irányra vezet: mint azon hideg alattomos meg nem mocczanó fiut, ki szüntelen azt keresi — mivel bír.

A' másik hiba, miszerint a' szív' pityergésekkel 's ábrándozásokkal tele: a' túlzott regényolvasásból ered, melly a' szívnek hamis irányt ad, az ugys hevülő képzetet méginkább tüzeli, 's az elmét épen nem foglalatokodtatja. Nem akarom ez által állítani, hogy regényolvasás veszedelmes volna; sőt annyira barátjok vagyok, hogy azokat magam adnám a' növendék kezébe, — mert ennek bölcs használata jótékony befolyással bír; de csak azon feltétel mellett, miszerint válogatott, szívet és elmét egyiránt gyönyörködtető adasanak a' gyermek' kezébe. — Sok nevelő nagy ellensége a' regényeknek; mert előttük a' példa, a' sok hasztalan ember, kik képzelődéssel 's merengéssel töltik idejüket. Azonban érintenem kell, miszerint hiedelem, hogy a' regényolvasás csak gyengébb tehetségű gyermekeknek árt, — 's nagy ésszel bírónak ellenkezőkép nagyon használ. Sok jeles férfiak' írásaiban olvasám, hogy ők gyermekségökben mindig regényt olvasának 's némileg ezáltal levének szorgalmassakká. Ennek okát röviden előadom. A' regényolvasás a' gyermeket üléshez 's lassankint folytonos munkálódáshoz szoktatja, — mielőtt káros befolyást eszközölne; ezt fejledező elméje utasítására csakhamar odahagyja 's komolyabb tanulmura vezéreltetik. E'mellett szelidebbé 's társalkodásra alkalmasbá leend az ifju.

A' szív' kiképezésénél, hogy ezen két hiba elkerültesék, a' gyermeket 's az ifjut szabadon kell nevelni. Szabadon, hogy érezze felsőségét, hogy ön magában becsülven a' jót, másokban is tisztelje. A' legszebb bánásmód mellett lelkesíteni kell való történetek elbeszélésével; használhatni meleg 's néha költői leírást, dicső tettek mellett alávaló gazságok' világos színekkel való ábrázolatok' kitüntetését. — A' növendék' keblébe csak egy szikrát kell vetni, hogy az egész kebel tüzre lobbanjon — 's ha szent e' szikra a' láng is szent célra lelkesíti; rés kell az érzelmekkel telt ifjui kebelnek, hogy azok életet leljenek; példa, hogy bámultan lekesüljön, 's szent célra hevítessék; — ellenben lenyomó, szívet elrontó nevelés az, midőn a' növendék érzés nélkül hagyatik, 's az elme komoly dolgokkal foglalatokodik, a' nélkül hogy a' szív érezne valamit. Az illy nevelés hazánkban leginkább föllelhető, egyszersmind pedig minden ros' szülője! —

(Folytatása követhetik.)

H Á Z A L Ó K.

(Vége.)

10. Az olajosok nem olly kiterjedt vállalkozásnak, 's nem olly mindenüttes vándorlóji hazáknak, mint a' már említettek. Ők leginkább csak városokban háznak,

's itt is legsűrűbben téli és böjti napokon, midőn részint lámpákba, részint étkekbe használható olajukat kínálgatják. Legszámosabban vannak Liptó, Szepes, Nyitra, Pozsony, Győr, Pest és Baranya megyékben.

11) A' bá b o s o k vagy mézes kolácsosok rendes czéhbeli mesterséget űznek ugyan, minthogy azonban nemcsak a' vásárokat látogatják meg, hanem faluk, klastromok, sőt egyes kápolnák búcsu-ünnepénél is mulhatlanul megjelennek: széles értelemben őket is bizton a' házalók közé számíthatjuk. Minden más bucsui sátor közt övéké szokott legelső lenni, melly négy dorongra feszítve, 's ugyanannyi földbe vert czövekhez kötve, kúp-idomu vászonhegyet látszik képezni, melly alatt különféle alaku mézes kalács v. sifli — sárgudik. Ez egyike a' legkelendőbb aprólékos árucikkelyeknek. Alig találkozik vásárolzó ember, kinek egyébiránt családja, gyermeke vagy kedvese van, ki néhány garasát már előleg a' bábosnak ne száná, 's nyalánságul szolgálendő szívvvel, csókkal, 's más illy aprólékos báb-süteménnyel otthonosinak örömet vagy meglepést szerezni nem iparkodnék. Hasonló kelete van a' bábosok által, többnyire sajátmű toronydad üvegekben árulni szokott márcz-nak vagy méh-sörnek is. A' pórsuhanczok, lánykák 's gyermekek olly bucsóról meg sem emlékezzenék, mellyen egy pár üvegnyi méh-sert ki nem szűrésölhettek. — Említést érdemel még a' különféle czifrázatokkal ékesített viaszgyertyák kelete is, mellyeket a' pórság, rögzött előítéleteinél fogva részint magános használatára fordít, (annak varázs-erőt, különösen pedig villámcsapás ellen biztosító sajátságát vélvén megszentelés által szerezhetni) részint pedig templom-ajándékol szok adni az oltárra.

12) A' f a z e k a s o k szinte az értékesebb, egyszersmind jövedelmezőbb házalókhoz, vagy — ha inkább tetszik — faluzókhoz tartoznak. Lehetlen figyelmetlen hagyni azon ügyességet, mellyel ők nagy számú, különemű 's nagyságu edényüket, többnyire kis szekereiken úgy össze tudják rakni, hogy a' leggyengébb anyagu- 's égetésüből is ritkán zúzik össze valami. Nem kevésbé gyorsak a' le- és fölrakodásban. Alig állapodnak meg valamely faluban, — mi végbül ha csak lehet, téres helyet választanak, — tüstint edényvásár keletkezik; a' falu asszonyai kongatva, méregetve fogják körül edényeit, 's ha pénzük nincs: rozson vagy buzán is vásárolják a' szükséges edényt; mert tudni kell, hogy a' fazekasok 's nagy mértékben hívek maradtak a' kereskedés ó-világbeli modorjához, a' eséréhez, mi szerint az eladandó árucikk fejében két vagy három töltetnyi buzát vagy rozst adatnak magoknak azon edénnyel, mellyet a' vásárló fél megszerezni szándékozik. — Fazekas, alkalmasint hazánkban létező minden nyelvű lakosokból válik, csak azokból nem, kik következő pontban foglaltatnak.

13) O l á h - c z i g á n y o k. Nem czélunk itt azon kérdés fejtegetésébe bocsátkozni: valljon helyes e ama' különbség, mellyet a' nép a' cigányok közt név által tesz, midőn a' megtelepült 's állandó lakásu cigányoktól a' vándor-életűeket elválasztva, ezeket oláh melléknévvél illeti; elég csupán azt megjegyeznünk, hogy itt mi csak ez utolsókról szólandunk. — Az oláh-czigányok, jobbadán családós vándoreletet élnek; azaz szülek, gyermekek, 's ha vannak — még unokák is, együtt, egy vagy több koesin, kóborolnak, mindazon rendeletek daczára is, mellyek szerint, több igen alapos oknál fogva számos megyében elhatároztaték, hogy illy kóborosapatok, minden falu határából, hol csak ideiglenes tanyát űtni szándekoználak, haladéktalan kiutasítsanak; mi által idővel kénytelenek lesznek állandó lakhelyet választani 's a' haza munkás polgáiraivá idomulni. — Alig van népfaj egész Európában, melly az állatóság bilincseit kevesebb rázza volna még le magáru mint ez, melly előtt vallás és erkölcsiség sötétebb ismeretlenebb fogalmak vol-

nának, 's melly emberiség és hon, felebaráti szeretet és jog iránt feledékenyebb, mellőzőbb volna, mint ez. Fölhordhatnók ezek igazlásaul a' tolvajlások, csalások, vérfertőztetések 's egyéb illy iszonyatoságok gyakori eseteit; de miért elszomorítani az olvasót? miért megsérteni az illedelmet? Azoknak, kik illyesekről olvasni akarnak: naponkint nyitva áll az élet könyve, mellynek vérbetűkkel irott 's lélekfurdaló tartalmu lapjait semmi hatalmasság nem tépheti ki; csak az egy — népnevelés!

SEMSEY.

MŰVILÁG.

Clinometer. A' hajókázat új találmánnyal gazdagodott, t. i. de Conink dán hajóskapitány olly műszert talált fel, mellyel azt mérhetni meg, milly mélyen van a' hajó a' vízben, 's ezt clinometernek nevezte.

(2S ZINÉSZETI HIRDETÉS. Tekintetes ns. Abaújmegye 's ns szabad királyi Kassa városa részvényes társasága által a' nemzeti ügy tekintetéből pártfogolt színésztársaság körül tetemesb változások történven, mellyek magok után újításokat vonnak, azért ezennel közhíre tetetik:

Hogy a' következő nov. 1. napjától 1838, maj. 1. napjáig 1839, a' helybeli színház akár egyes igazgatoknak, akár pedig egész nemzeti színésztársaságoknak következő feltételek alatt kiadatik:

1. A' pártfogó test a' társaság' törekvéseit osztályonkint fizetendő 3000 azaz három ezer váltó forinttal mozdítandja elő.

2. A' társaság' használatára engedtetik az egész ruhatár, diszletek, és bútorok.

3. Szinte használhatja az egész megyei színési könyvtárt minden hozzátartozandókkal.

Ezen segedelemért ellenben megkivánja a' részvényes társaság:

1. Hogy a' társaság a' színjátékokban annyira jártas legyen, hogy a' helybeli közönség izlésének megfelelően.

2. Hogy minden héten legalább egy daljátékot előadhasson.

3. Ámbár a' részvényes társaság' választmánya, az igazgatóságnak sem benső sem külső kormányába be nem avatandja magát, a' fő felügyelést azonban, és a' fontosabb intézkedést minden előforduló esetekben magának tartja fel, szinte a' színészek erkölcsi magokviseletére a' felvigyázást.

A' vállalkozni kívánkozók ezennel figyelmeztetnek, hogy szándékukat a' folyó év julius hónapja 15ig a' helybeli színészeti részvényes társaság választmányának, az alkotandó társaság tagjainak névsorával, beküldeni ne terheltesse.

Költ Kassán maj. 4. 1838.

a' kassai részvényes társaság nevében

Kovácsóczy m. k. 3)

Figyelmeztetés. Folyóiratunk második évnegyedének közeledésével, figyelmébe 's szíves pártfogásába ajánljuk azt a' n. é. közönségnek. Új előfizetőinknek, a' szokott díjért, még szolgálhatunk lapjainknak teljes számban fönmaradt néhány példányából. Megrendelhetők lapjaink évnegyedenkint helyben 2 forint 30 kr. postán 3 ezüst forintjával, minden kir. postahivatálnál, legbiztosabban pedig Pesten Eggenberger és Heckenast könyvárusoknál, 's a' Leopold-utcai Rottenbiller-ház 2ik emeletében

A' szerkesztőségnél.

Megjelenik kedden 's pénteken. Előfizethetni minden es. kir. postahivatálnál 's a' szerkesztő-hivatálnál Pesten, (Leopold-utca Rottenbiller-ház 2-dik emeletében) egész évre, postán 12, Pest-Budán 10; félévre 6, és 5 pengő forintjával.